

cil hayvanları (kedi, köpek, horoz vb.) konu alan şiirleri de severler. Büyük adamlar ile ulusal, dinsel ve yöresel bayramlar veya günler üzerine yazılan şiirler de çocukların sık sık okumak istedikleri şiirler arasında yer alır. İnsanların, özellikle çocukların ruhsal durumlarını dile getiren ve sanat yönünden güçlü ve etkili şiirlerin de çocuklar bakımından ayrı bir önemi vardır. Çocukların sevdikleri ve aradıkları şiirlerin niteliği gelişme dönemlerine göre değişir.

Küçük çocukların, güldürücü ve tasvirî şiirlere karşı ilgileri ise ayrı bir özellik gösterir :

«Yaşına ve kavrayışına uygun olan ve iyi bir atmosfer içinde sunulan her şiir çocuğun hoşuna gider. Bununla birlikte anaokulunda ve ilkokulun ilk devresinde okuyan çocuklar daha çok mizahî ve tasvirî şiirlerden zevk alırlar. İlkokulun ikinci devresinden itibaren çocuklar başarılı olmak gartıyla çeşitli türlerde yazılmış şiirlerden ayrı ayrı hoşlanırlar.

Mizahî şiirler, kelime oyunlarına dayanan, tekerlemeleri andıran, konusu bakımından da komik unsurları ve kahramanları ihtiva eden şiirlerdir Genel olarak birinci ve ikinci sınıf öğrencileri, içinde güldürücü unsurlar, nüteler bulunan bu tip şiirler çok severler. Daha büyük çocuklar ise bu şiirleri bazen «çocuksu», bazen de «saçma» bulurlar. Bununla birlikte dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri bu türde kendileri de kısa denemeler yapmaya çalışırlar.

Ahenk, anlatım ve dil seviyesi bakımından başarılı olan mizahî şiirler, çocuklardaki şiir sevgisini uyandırmaya ve geliştirmeye yarar. Önceleri sadece bu çeşit şiirlerden zevk alan yavaş yavaş daha ciddi ve öz şiire daha yakın manzumeler okumaktan zevk almaya başlar.

Çocukları etkileyen şiirlerin bir kısmı da **tasvirî şiirler**'dir. Çocukların yakından tanıdıkları hayvanları -kuşları, bahıkları-, ağaçları, bitkileri ve eşyayı anlatan şiirler daima ilgiyle dinlenir veya okunur. Çocuklar bu tür şiirlerde kendi hayat tecrübeleriyle yakından ilgili, fakat kendilerinin dile getiremedikleri olayların tasvirini bulurlar. Sınırlı da olsa, kendi bilgi, görgü ve duyuları ile şiirlere konu olan varlıklar arasında kolaylıkla bir ilişki kurabilirler.» (4)

Edebiyatımızda çocuk şiiri

Divan edebiyatı döneminde özellikle çocuklar için yazılmış manzumelere veya manzum eserlere rastlamak mümkün değildir. Edebiyat tarihlerimizde sözü edilen, Nabi (1642 - 1812) nin oğlu Ebülhayr için yazmış bulunduğu ve içinde birtakım öğütler taşıyan «Hayriyye» (1705) adlı mesnevisi ile Sümbülzade Vehbi (? - 1809) nin yine oğlu Lütfullah'a verdiği öğütleri kapsayan «Lütfiyye» adlı mesnevisini bugünkü ölçülere göre «çocuk şiiri» tanımı ve anlayışı çerçevesinde değerlendirmek güçtür.

Tanzimat şairlerinin önce çeviri ve uyarılama, sonra da telif yoluyla Türkçemize kazandırdıkları Batı edebiyatının «fabl» türündeki

(4) A. Ferhan Oğuzkan, «Çocuk ve Şiir», Eğitim Üzerine, s. 57

manzumelerini - her ne kadar dil bakımından tam bir sadeliğe gidilememiş olsa bile - edebiyatımızda çocuk şiirine geçişin ilk adımları olarak değerlendirebiliriz. Nitekim Şinasi'nin La Fontaine'den çevirdiği «Kurt ile Kuzu Hikâyesi» ve kendisinin yazdığı «Eşek ile Tilki», «Karakuş Yavrusu ile Karga», «Arı ile Sivrisinek» gibi manzumeleri, Recaiade Ekrem'in La Fontaine'den çevirdiği fab'ler ve sonradan ölen oğlu Nijat için yazdığı şiirler, Muallim Naci'nin «Kuzu», «Kırlangıç», «Avcı», «Oduncu ile Azrail» vb. manzumeleri ile Nabizade Nâzım (1862 - 1893) ın «Bir Sansar ile Horoz ve Tavuk» gibi sade bir dille yazılmış birkaç manzumesine uzun süre ilk ve ortaokul ders kitaplarında yer verilmiştir.

Bizde özellikle çocuklar için şiir yazılması girişimleri 1915 den sonra, yani anaokulları açılmaya başladığı sıralarda, görülmektedir. İstanbul Darülmualimin'i (öğretmen okulu) müdürü Sâti Bey (1881 - 1969) bu alandaki boşluğu zamanın edebiyatçılarına ve müzik yazarlarına (bestecilerine) anlatmış ve kendilerinden bu alanda eser vermelerini istemişti. Çocuk şiiri yazma konusunda teşvik edilenler arasında Tevfik Fikret, İ. Alâettin Gövsa ve Ali Ulvi Elöve de bulunmaktaydı.

İ. Alâettin Gövsa, «Çocuk Şiirleri adıyla yayımladığı (1911) kendi yazdığı şiirlerden başka La Fontaine'den yaptığı çevirileri de koymuştu. Kitapta yer alan şiirler yurtseverlik, kahramanlık, doğa sevgisi ve ahlâk gibi konu ve kavramlarla ilgiliydi.

Ali Ulvi Elöve'nin **Çocuklarımıza Neşideler**'i (1912, 1952) La Fontaine, Victor Hugo (1802 - 1885) ve Lamartine (1790 - 1869) den yapılan çeviriler ile şairin bunlara benzeterek yazdığı kendi şiirlerini kapsıyordu.

Tevfik Fikret (1867 - 1915) in **Şermin** (1914) adlı eserindeki şiirlerin, çocuk psikolojisine ve çağdaş eğitim anlayışına daha uygun düştüğünü görürüz. Şair, sonradan birkaç kez yeni harflerle de basılan bu eserinde sunduğu şiirlerle çocuklara ahlâklı olmanın, bencilikten kurtulmanın, yoksul ve sakatlara yardım etmenin gereğini aşılama, onlara iş ve sanatı sevdirmek ister.

Bu ilk ciddi çalışmalardan sonra Milli Edebiyat akımını temsil eden veya Genç Kalemler dergisi çevresinde birleşen şairler arasında da ya çocuklar için şiir yazan ya da yazdıklarıyla çocuk şiirine dolaylı olarak katkıda bulunanlar olmuştur. Mehmet Emin Yurdakul (1869 - 1944), Ziya Gökalp, Fuat Köprülü, Kâzım Nami Duru (1876 - 1967), Celâl Sahir Erozan (1883 - 1935), Ahmet Cevat Emre (1887 -